

XANLAR BƏŞİROVU KİM TANIMIR?

O, bu gün milli rəqs sənətinin dərin bilicisi və əsl təbliğatçısıdır.

Milli rəqs sənətimiz qədim tarixə və zəngin ənənələrə malikdir. Azərbaycanda rəqs sənəti hələ eramızdan üç min əvvəl tunc dövründən insanların həyat və məişətində, adət-ənənəsində müəyyən mövqə tutmuşdur. Bu məlumatlar tarixi-etnoqrafik araşdırmalar nəticəsində məlum olmuşdur. Xalqımız yaratdığı rəqsləri zaman-zaman cilalamış, zənginləşdirmiş, formalaşdırmış, ənənələr daxilində qorumuş, mədəniyyətində yaşatmış, inkişaf etdirmiş və sonrakı dövrlərə ötürmüşdür. Rəqslər milli bayramların, kütləvi xalq tamaşalarının, el şənliklərinin, toy-büsatın məzmun və mahiyyətini gözəlləşdirmiş, dəyərini artırmışdır.

1935-ci ildə müsabiqə yolu ilə ilk rəqs ansamblı yaradılıb və Xalq Maarif Evinin nəzdində fəaliyyət göstərən, 1936-cı ildə Azərbaycan Dövlət Filarmoniyası yaranarkən həmin ansambl ora keçirilib. Dahi Üzeyir Hacıbəyli çoxdankı arzusunu həyata keçirərək filarmoniyada xor yaradıb. Xor və rəqs ansamblı ayrıca fəaliyyət göstərən. 1938-ci ildə rəqs qrupu daha da genişləndirilib və xorla birləşdirilərək Azərbaycan Dövlət Mahnı və Rəqs Ansamblı halına gətirilib. Beləliklə 1938-ci ildə SSRİ-nin paytaxtı Moskvada keçirilən Azərbaycan ədəbiyyatı və incəsənəti günlərinə Dövlət Mahnı və Rəqs ansamblı da göndərilir və çox böyük nailiyyətlər qazanılır. Həmin dövrdən indiyə qədər yaradılan, geniş fəaliyyət göstərən rəqs ansamblarında milli rəqlərimizə quruluşlar verilməklə bu sənət daha da zənginləşmiş və bu sahədə böyük sənətkarların yetişməsinə geniş şərait yaratmışdır. Bu sırada Hacı Ağazadə, Böyükağa Atababayev, Məhərrəm və Fərəc Cavanşirov qardaşları, Gülrüh Zahidova, Maxay İzrailov, Psixadze, Sara Mirəliyeva, Hənifə Şəfi Ələsgərov, Münəvvər Dadaşzadə, Leyla Bədərbəyli, Rufa Səfərova, Qüdsiyyə Qafarova, Fizzə Hənifəyeva, Əlibaba Abdullayev, Nəsimə Məmmədova, Tutu Həmidova, Əminə Dilbazi, Şəfiqə Əmirova, Böyükağa Məmmədov, Roza Cəlilova, Xumar Zülfüqarova, Aliyə Ramazanova, Əlikram Aslanov, Kamil Dadaşov, Ramiz Məmmədov, Qorxmaz Qurbanov, Nailə Mahmudova, Əhmədağa və Nadir Məmmədov qardaşları, Adil Rəhimov, Rafiq Əzizov, Ramiz Eynullayev, Tələt Ağalarov, Azad Hüseynov, Zemfira Həsənova, Əkbər Həsənov, Əvəz Rəhimov, Nisə Rəhimova, Əliaga Yəhyayev, Yusif Qasimov, Səbinə Qasimova, Fərhad Vəliyev, Xanlar Bəşirov və bağqalarının adları daim qeyd olunmalıdır.

Bu yazıda X.Bəşirov haqqında danışacağıq. O, ləyaqətli, şərəfli və fərəh yaradan saf, parlaq ömrünü milli rəqs sənətinə həsr edib. Bu adam hazırda da canı, vətəni, doğmaları qədər sevdiyi xalq rəqlərimizin dərin bilicisi olaraq, ayıq-sayıq şəkildə bu sənətin keşikçisi, qoruyucusu, mühafizəçisi və xalis təbliğatçısıdır. Tam cəsarətlə deyə bilərik ki, o rəqs sənətimizin xilaskarı kimi bir missiyanın daşıyıcısıdır. Xanlar milli rəqs sənətimizə yad əllərin uzanmasına, bəd nəfəslərin dəyməsinə, təhrifə yol verilməsinə, səhv təbliğ olunmasına qarşı amansızdır. O, xalqsevər, vətənpərvər və mənsub olduğu millətə sadıq olduğu üçün xalqın yaratdığı, ustası Ə.Abdullayevin quruluş verdiyi bütün rəqlərin qorunması yolunda yüksək fədakarlıq göstərib.

Xanlar Əyyub oğlu Bəşirov 1957-ci il mayın 22-də Xanlar (hazırda Göy-göl) şəhərində anadan olmuşdur. SSRİ-də heyvandarlıq (camışçılıq) üzrə ən böyük alim kimi tanınan Əyyub Bəşirov o dövrdə həmin şəhərə ezam olunmuş və elmi-tədqiqat institutunda çalışmışdı. Xanlargilin ailəsi 1957-1967-ci illərdə Xanlar şəhərində yaşamışdır. X.Bəşirov I-IV siniflərdə doğulduğu şəhərdə, III sinifdə Bakıdakı 40 saylı məktəbdə, V sinifdə Moskvada, VI-VII siniflərdə Bakıdakı 160 saylı, VII sinifdə 212 saylı məktəbdə oxu-

yub. Sonra peşə-texniki məktəbə daxil olub və IX sinfi burada bitirib.

Rəqsə olan həvəs onu 1971-ci ildə Mərkəzi Pioner və Məktəblilər Sarayındakı (hazırda Uşaq və Gənclərin Mərkəzi Yaradıcılıq Sarayı) “Cücələr” rəqs ansamblına gətirir və o, burada Böyükağa Məmmədovdan 2 il rəqs sənəti qaydalarını öyrənir. Sonra 2 il də, o vaxtlar 26-lar adlanan mədəniyyət sarayında B.Məmmədovun rəhbərlik etdiyi “Azərbaycan süvenirləri” öz fəaliyyət rəqs ansamblında oynayaaraq rəqs sənətinə daha çox bağlanır.

X.Bəşirov: “III sinifdə oxuyarkən Bakıda ana nənəmgildə qalırdım. Dayım, əməkdar artist, məşhur rəqqas Rafiq Əzizov məni çalışdığı Azərbaycan Dövlət Mahnı və Rəqs Ansamblının məşqlərinə aparırdı. Xatirimdədir ki, o, ansambl Gəncəyə səfərə gedərkən məni də özüylə ora aparmışdı. O vaxta qədər iştirak etdiyim məşqlər və Gəncədəki konsertlər məni həmişəlik milli rəqs sənətimizə bağladı. Rəqqasların düz, şux qaməti, çevik hərəkətləri, cəld fırlanmalar, üzərdəki mimika və s. incəliklər mənə maraqlı gəlir və rəqs sənətinə daha çox cəlb edirdi. Uşaq olsam da özümü onlarla birlikdə səhnədə təsəvvür edirdim. Lakin bunlar hələ arzu idi. IV sinfi Xanlar şəhərində

oxudum. 1972-ci il günlərin birində dayıma dedim ki, rəqqas olmaq istəyirəm. Dayım gülümsünüb dedi ki, artıq gecdir, 15 yaşı var. Lakin sözümlə də yerə salmadı və məni B.Məmmədovun yanına aparıb dedi ki, bunu yoxla gör, bir şey alınmasa, başqa sahəyə getsin. Böyükağa müəllim məni öz rəqs kollektivinə götürdü. Uşaqlar arasında boyum hamısından uca idi, utanırdım. Lakin sənətə olan həvəs məni tab gətirməyə, ən əsası öyrənməyə sövq edirdi”.

1974-cü ildə Xanları Dövlət Mahnı və Rəqs Ansamblına işə götürürlər. Baletmeysterlər Nailə Mahmudova və Qorxmaz Qurbanov yeksək enerji ilə çalışdırılar. Onlar həm də solist kimi çox məşhur idilər. Tamaşaçılar o illərdə bu ansamblın konsertlərinə həvəslə gəlir, maraqla tamaşa edir və alqışlayırdılar. Q. Qurbanov Xanların anasının xalası oğludur. O, 1960-cı illərdə və 1970-ci illərin əvvəllərində populyar rəqqas kimi Azərbaycanın və Qafqaz respublikalarının incəsənət aləminin və tamaşaçıların ən çox diqqətində olan bir sənət adamı idi. O, xarici ölkələrdəki səfərlərdə böyük uğurlar qazanmışdı. Q.Qurbanov Opera və Balet Teatrının balet truppası ilə də xarici ölkə səfərlərində göndərilir, bəstəkar Rauf Hacıyevin “Qaytağısı”na hazırlanmış qu-

ruşda solist kimi çıxış edirdi. O, bütün rəqs hərəkətlərimizi yaxşı mənimsəmiş, yüksək səviyyəli bir rəqqasa, əvəzolunmaz solistə çevrilmişdi. O, diz üstə sürüşməni, diz üstə yerdə və havada dairəvi fırlanmanı, ayaq dırnaqları üstə hərəkətləri, qaçaraq diz üstə düşməyi ustalıqla yerinə yetirirdi. Bu rəqqas səhnədə əsl möcüzə yaradırdı.

Q.Qurbanov 1970-ci illərin əvvəllərində Dağıstan Respublikasının “Ləzginka” rəqs ansamblına solist dəvət olunmuşdu. Belə bir sənətkara orada tələbat var idi.

Xanlar Qorxmaz kimi bir rəqqasın maraqlı oyunundan, “tryuk” kimi yüksək bacarığından, hər dəfə səhnədə necə alqışlarla qarşılanmasından, şan-şöhrətindən qürur duymuş və sənətə daha ürəkdən bağlanmışdı. Bu bir faktıdır ki, Xanların özünə qarşı son dərəcə tələbkər olmasında, rəqs sənətində özünü tapmasında, öz yerini təyin etməsində, nəhayət yüksək peşəkarlığa nail olmasında Qorxmazın şan-şöhrətinin və böyük ustalığının xüsusi təsiri olmuşdur. Q.Qurbanov öz yaşd-larının və davamçıların əsl sevimlisi, nümayəndəsi və qürur mənbəyi idi. Əslində elə Q.Qurbanov bu gün də həmin səviyyə ilə qəbul olunur və xatırlanır. Çox heyif ki, belə əvəzolunmaz sənətkarlar tele-ekranlarda təbliğ olunmur. Axı, belə rəqs ustaları hələ-hələ yetişmir. Onların haqqında telefilmlər çəkilməlidir. Nə qədər ki, Qorxmaz kimi təcrübəli sənətkarlar sağdırlar, tez-tez müsahibə alınmalı, təcrübələri təbliğ olunmalıdır. Sonra keç olacaq.

1974-cü ildə Dövlət Mahnı və Rəqs Ansamblının bədii rəhbəri bəstəkar Telman Hacıyev, baletmeysterlər Q.Qurbanov və N.Mahmudova rəqqaslar arasında baxış keçirir və X.Bəşirov solist seçilir. Beləliklə, Xanlar 1974-1977-ci illərdə bu ansamblın solisti olaraq Ə.Abdullayevin quruluş verdiyi “Nəzələmə”, “Cənclik” və “Əmək” rəqlərində solist kimi məşhurluq qazanır. O, “Vətən” cəmiyyətinin xəttilə ansamblın solisti kimi Belçikanın Brüssel şəhərində səfərdə olur. Bu onun xarici ölkəyə ikinci səfəri idi. Birinci səfərə isə 1975-ci ildə “Azərbaycan süvenirləri” rəqs ansamblı ilə Finlandiya ölkəsinə getmişdi. O zaman o, artıq mahnı və rəqs ansamblının solisti idi. B.Məmmədov filarmoniya rəhbərliyindən xahiş edərək X.Bəşirov üçün icazə almış və özləriylə solist kimi səfərə aparmışdı.

X.Bəşirovun fikirlərindən: “Sənət məşqlərdə formalaşır və yalnız səhnələrdə, səfərlərdə öz yerini alır, bərkiyir və inkişaf edir”. Əlavə etmək lazımdır ki, rəqs sənəti sonsuz həvəs, məhəbbət, səbr, dözümlü, mətanət, cəsarət, özünə inam və yüksək enerji tələb edir.

2018-cı ilin oktyabr ayında X.Bəşirovun rəqs sənətində olmağının 46 ili tamam olur. Onun iki ili öz fəaliyyət, 44 ili peşəkar rəqs sənətinə aiddir.

X.B.-1977-ci ildə Avstriya səfəri ərəfəsində hərbi xidmət üçün mənə çağırış vərəqəsi gəldi. Ansamblın bütün solistləri mənə aid idi. “Dostluq” cəmiyyətinin xəttilə səfərə göndərilən qrupun rəhbəri Bəstəkar Tofiq Quluyev idi. Rəhbərimiz Q.Qurbanov ona məlumat verib ki, solistimiz əsgər gedir. T.Quliyev Respublika Hərbi Komissarı, Sovet ittifaqı qəhrəmanı, general Murtuz Quluyevə müraciət etdi və Qorxmazla məni onun yanına göndərdi. General bizi qəbul etdi, ayağa durub qarşıladı, Qorxmazla görüşdü, mənimlə tanış olub dedi: “Sən sənət adamısan, gedib Rusiya çöllərində tibbatacaqsan, Bakıda bizim hərbi ansamblı get, səni yoxlasınlar”. Mən səhəri gün Bakı Zabitlər Evinin hərbi mahnı və rəqs ansamblına getdim. Məni yoxladılar və məktub yazıb Biləcəri hərbi çağırış məntəqəsinə göndərdilər.

(Davamı var)

Əhsən RƏHMANLI